„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr

Ніва

№ 26 (122) БЕЛАСТОК, 29 ЧЭРВЕНЯ 1958 г. ГОД III

Усе сілы для міру

Наш народ, якому апошняя вайна і зверствы гітлераўскай акупацыі былі асабліва цяжкім жыццёвым выпрабаваннем, хоча міру, каб пазбыцца яшчэ дагэтуль жывых слядоў вайны, развіваць прамысловасць і сельскую гаспадарку, павысіць ўзровень жыцця народа, захапляцца росквітам культуры і навукі.

Таму асабліва рашуча выступаем супроць становішча імперыялістычных кол, якія працягваюць гонку ўзбраенняў, утрымоўваюць і паглыбляюць падзел свету на варожыя мілітарныя блокі, падрыхтоўваюць атамную вайну.

Дамагаемся прызнаць прынцыпы перагавораў асновай міжнародных адносін. Гэта адзіны слушны спосаб, пры дапамозе якога можна вырашыць існуючыя спорныя праблемы.

Найбольш неадкладнай справай лічым спыненне доследаў з нуклеарнай зброяй, як зрабіў Савецкі Саюз, адкрываючы гэтым вялікім крокам дарогу да міжнароднага пагаднення ў гэтай вялікаважнай для жыцця народаў свету справе.

Не без прычыны з непакоем і абурэннем сочым за пагражаючай міру палітыкай збраення заходнегерманскага Бундэсвера ў атамную зброю.

Узбраенне зброяй масавага знішчэння мілітарыстаў, якія ўжо два разы на працягу апошняга паўстагоддзя тапілі чалавецтва ў віры вялікага вынішчэння, якія выразна гавораць свету аб сваіх рэваншысцкіх намерах накіраваных, перш за ўсё, супроць ПНР і яе межаў з'яўляецца гвалтоўным нахабным выклікам, кінутым польскаму народу і гаворыць аб непасрэднай, рэальнай пагрозе яго бяспецы.

Выражаем рашучае супраціўленне спробам некаторых агрэсіўных колаў, якія намагаюцца зрабіць прадметам спрэчак праблемы дзяржаўнага ладу краін народнай дэмакратыі. Гэта правакацыйнае ўмяшацельства ва ўнутраныя справы вольных і незалежных народаў, нязгоднае з прынцыпамі мірнага суіснавання.

У імя міру Еўропы і бяспекі Польскай Народнай Рэспублікі моцна абстаіваем за знамянальнай ініцыятывай урада ПНР у справе ўтварэння зоны без атамнай зброі, у якую уваходзілі-б Польшча, Чэхаславакія і абедзве германскія дзяржавы.

Пастаяннае далейшае ўмацоўванне адзінства сацыялістычнага лагеру і братэрскіх сувязей з галоўнай апорай міру — Савецкім Саюзам, народамі вялікага Кітая, Чэхаславакіі, ГДР і іншых краін народнай дэмакратыі — гэта гарантыя міру і незалежнага існавання і быту польскага народа, гарантыя нашай бяспекі і непарушнасці нашых межаў.

Памятаючы аб трагічных вопытах нядаўнай гісторыі, аб жахлівых стратах, якія прышлося нам пацярпець, зробім усё, каб народ наш ніколі не быў ахвярай ваеннай катастрофы. Патрыятычным абавязкам і як найбольш асабістым інтарэсам кожнага з нас — аддаць усе сілы працы для справы міру ў сувязі з павісшай над светам зморай атамнай вайны.

Працуем для міру, добра выконваючы штодзённыя абавязкі, ліквідуючы злоўжыванні, лянства, выкараняючы шавінізм і забабоны, пракладаючы дарогу талковаму гаспадараванню і ўпарадкоўваючы справы нашага агульнага жыцця.

Працуем для міру, дбаючы аб росквіт нашай народнай айчыны, аб яе гаспадарку, матэрыяльныя крыніцы, асвету і культуру.

Працуем для міру, умацоўваючы сувязь з народамі і людзьмі добрай волі ва ўсім свеце.

(З закліку Краёвай Канферэнцыі Польскага руху за мір).

Тут, у адной брацкай магіле, спачывае 140 асоб — жыхароў вёскі Райск, расстрэляных лютымі фашыстамі.

НЕЗАГОЕНАЯ РАНА

СТВАРАЛЬНІКАМ ВЕРМАХТУ ПРЫСВЯЧАЮ.

Над Райскам і аколіцай павісла прыгожая чэрвеньская ноч. Чулася, як недалёка па чыгунцы цяжка ішлі на фронт і з фронта нямецкія транспарты, або з грукатам праязджалі па шашы калоны аўтамашын.

Было ўжо далёка за поўнач, калі з боку вёскі Плютычы на ўскраіне лесу паказаліся сілуэты людзей, якія, падзяліўшыся на патрулі, па некалькі асоб рушылі ў напрамку вёскі.

Дзе-ні-дзе скрыпнулі дзверы, пачулася лёгкае стуканне ў вокны, ціхія размовы... У вёску прышлі партызаны.

Вёска Райск ад пачатку вайны аказвала дапамогу партызанам. Тут яны хаваліся, даставалі харчы, боепрыпасы. У гэтую ноч партызанскі атрад ішоў з Чырвонага Бору ў Белавежскую пушчу. Ноч набліжалася да канца. Дарога ў пушчу была яшчэ далёкая. Камандзір атрада загадаў затрымацца на дзень у недалёкім ляску, што прасціраўся ў бок Плютыч. Вартавыя занялі назіральныя пункты ў вызначаных месцах. Адна з варт заняла месца ў зарослым кустамі магільніку, што знаходзіўся па дарозе Райск—Храбалы.

Устала нядзеля 14 чэрвеня 1942 года. Было цёпла і ціха. Дзесьці каля 9-ці гадзін раніцы пад Райск прыехаў нямецкі пасажырскі аўтамабіль і знік у напрамку Плютыч.

У тры гадзіны пасля абеда нямецкі аўтамабіль ізноў прыехаў у Райск. Вартавыя партызаны, якія сядзелі ў засадзе на магільніку, уважліва пазіралі на ваколіцу. Зялёны лімузін, які раптам паказаўся з Райска, едучы ў напрамку вёскі Храбалы, быццам электрызаваў вартавых партызан.

І сёння цяжка сказаць, што кіравала імі ў гэты момант, ці гэта была нянавісць да фашыстаў, ці нястрымны рэфлекс...

Па карасерыі аўтамабіля залязгалі серыі з аўтаматаў. Мшына закацілася і стала. Засада знікла ў кустах магільніка. У машыне ляжалі забітымі чатыры асобы.

У вёсцы закіпела. Што будзе? Некаторыя пайшлі да разбітай машыны, іншыя раіліся, паведаміць аб здарэнні гестапа ў Бельску, ці не?...

Солтыс вёскі, Лявон Мамотка, не хацеў паведамляць, што мае быць, хай тое і будзе. У Райску жыў гаспадар Аляксей Мікалаюк. Вось ён, ні з кім не параіўшыся, патаемна вышмыгнуўся з вёскі ў Бельск, у гестапа, з мэтай паведамлення аб здарэнні. Шэф гестапа ў Бельску СС—унтэрштурмфюрэр Пауль Шведэ, пачуўшы ад Мікалаюка вестку аб разбіцці партызанамі нямецкай машыны ў Райску, неадкладна паклікаў каменданта жандармерыі і даў загад паехаць з моцнай групай жандармаў у Райск, забраць аўтамабіль з загінуўшымі і зрабіць вобыск у аколіцы. Жандармы паехалі. Пауль Шведэ доўга размаўляў з Мікалаюкам. Мікалаюк падрабязна расказаў аб дзейнасці КПЗБ у даваенны перыяд, зрабіў характарыстыку комуністаў і іх працы, расказаў аб тым, хто як дапамагае партызанам, выявіў нават, у каго былі партызаны ў апошнюю ноч і шмат іншых падрабязнасцей.

Гестапавец усё запісваў. Запісаўшы, падзякаваў і запэўніў Мікалаюка, што той атрымае ўзнагароду за каштоўныя інфармацыі. Мікалаюк накіраваўся ў Райск. Эсэсавец Шведэ паехаў туды, дзе стаяў аўтамабіль з загінуўшымі немцамі. Найбольш дапамагаў партызанам, як інфармаваў шпік, Карніла Паўлючук. Шведэ загадаў арыштаваць яго і даставіць у гестапа.

Да вечара ў Райску не было ніводнага немца. Жандармы забралі трупы і машыну.

Пауль Шведэ доўга гаварыў па тэлефону з шэфам гестапа беластоцкай акругі СС — гаўптштурмфюрэрам Вальдэмарам Макголем, заяўляючы аб здарэнні ў Райску. Макголь загадаў Шведэ ў панядзелак рана з'явіцца ў Беластоку. 15 чэрвеня 1942 года ў кабінеце шэфа беластоцкага гестапа з'явіўся Паўль Шведэ з матэрыяламі аб Райску.

Заслухаць справаздачу прыбыў таксама начальнік СС і паліцыі на Беластоцкую акругу штандартэнфюрэр Вэрнер Фром, ды некалькі іншых важных асоб мясцовага гестапа. Шведэ, апіраючыся на інфармацыі Мікалаюка і апошнім здарэнні, зрабіў характарыстыку вёскі Райск, акрэсліваючы яе гняздом комуністаў і партызан.

Пасля дыскусіі было пастаноўлена — Райск, як вёску, неабходна знішчыць з паверхні зямлі, большасць насельніцтва расстраляць. Помста і яшчэ раз помста за тое, што адважыліся падняць руку на немцаў. Канчаткова было пастаноўлена: ноччу паедзе ў Райск некалькі груп эсэсаўцаў, жандармаў і ўкраінскай паліцыі, абкружаць вёску трыма кольцамі, і не выпусцяць, такім чынам, ні адной душы за аколіцу.

Жыццё мацнейшае за смерць. Вёска Райск ізноў паўстала пасля вайны, як легендарны Фенікс з папелішчаў.

Спецыяльная група гестапаўцаў і эсэсаўцаў пад камандаваннем Макголя і камандзіра да барацьбы з партызанамі гаўптштурмфюрэрам Эдубюргерам на месцы правядзе раптоўны допыт, а ваеннапалявы суд вызначыць адпаведны прысуд. Немцы баяліся, каб у часе знішчэння вёскі не напалі на іх узброеныя партызаны. Таму было ўстаноўлена, што з самай раніцы аж да заканчэння пацыфікацыі над Райскам будзе кружыць назіральны самалёт і надаваць у радыёстанцыю зводкі аб тым, што робіцца ў аколіцы.

Так 15 чэрвеня 1942 года ў кабінеце шэфа беластоцкага гестапа быў ўстаноўлены прысуд на вёску Райск.

У Райску ў панядзелак было надзвычай спакойна, людзі крыху здзіўляліся гэтым спакоем — ні немцаў, ні партызанаў. Ці-ж забыліся і адны і другія?...

Больш-менш у 3 гадзіны ночы з 15 на 16 чэрвеня фашысты трыма кольцамі абкружылі навокал вёску. На ўзгорках расставілі станковыя кулямёты. Ледзь золак заняўся на небе, як вуліца Райска запоўнілася фашыстамі. Вакол будынкаў, на гародах і дарогах — усюды было іх паўнюсенька.

(Працяг на стар. 6)

Дні польскай культуры ў Беларусі

Мінск, чэрвень 1958 г.

У скверы Янкі Купалы палымнеюць ружы і півоніі, на пастаменце помніка вялікаму беларускаму песняру — букеты свежых кветак. У сталіцы Беларусі лета.

Па летняму прыгожы Мінск даўно рыхтуецца да «Дзён польскай культуры ў Беларусі», якія адбудуцца ў часе ад 14 па 28 чэрвеня.

Ужо ў канцы мая плакатныя стэнды горада расквецілі красачныя аб'явы і плакаты аб «Днях польскай культуры». Кінатэатры Мінска і рэспублікі прапаноўваюць лепшыя польскія фільмы, Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр імя Я. Купалы інсцэніруе «Дамы і гусары» Фрэдры. На паліцах кнігарняў беларускія пераклады «Грамадзян» («Обыватэле») К. Брандыса (пераклад Лаканалі М. Татура і Я. Міско), «Лясных долаў» В. Трапачынскай-Агарковяй (у перакладзе М. Лужаніна) газеты і часопісы Польшчы. Асабліва багаты польскі аддзел замежнай кнігі ў кнігарнях. Тэлебачанне рыхтуе агляд польскіх фільмаў, радыё — канцэрты польскай музыкі і чытанне твораў польскай мастацкай літаратуры ў перакладзе беларускіх празаікаў і паэтаў. Беларускае Таварыства сувязі з заграніцай рыхтуе фотастэнды, якія падзнаёмяць беларускіх грамадзян з дасягненнямі працоўных Польскай Народнай Рэспублікі. Бібліятэка імя Леніна арганізуе выстаўку польскіх кніг і выданняў.

Адкрыццё дзён наменачана на вечар 14 чэрвеня.

Над уваходам у Акруэкны Дом Афіцэраў транспарант на беларускай і польскай мовах: «Шчырае прывітанне дзеячам культуры Польскай Народнай Рэспублікі!» Зала ўпрыгожана беларускімі і польскімі сцягамі, лозунгамі аб дружбе і сяброўстве двух братніх народаў, у фаіе — выстаўка польскіх народных «выцінанак» і продаж беларускіх і польскіх кніг і часопісаў.

Інаўгурацыйны вечар трансліруе беларускае радыё, тэлебачанне, фільмуе кроніка. Зала запоўнена да апошняга месца.

У ганаровым прэзыдыуме дзеячы Комуністычнай партыі і ўрада Беларускай Рэспублікі на чале са старшынёй Совета Міністраў БССР М. Я. Аўхімовічам і старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Совета БССР В. І. Казловым, члены ЦК КП Беларусі пісьменнікі, кампазітары, акцёры.

Бурай апладысментаў вітаюць прысутныя польскую делегацыю на чале з Э. Мажэцам — намеснікам Міністра Культуры і Мастацтва Польскай Народнай Рэспублікі.

З прамовай аб беларуска - польскіх культурных сувязях выступае намеснік Міністра Культуры БССР І. З. Шарахоўскі.

З прамовай у адказ выступае Э. Мажэц.

«Такая сардэчная сустрэча нас вельмі цешыць, яна магчыма толькі паміж сапраўднымі сябрамі» — гаворыць ён. Далей Э. Мажэц зазначае, што часам блізкае суседства не азначае, што суседзі многа ведаюць адзін аб другім. Польскі ўрад зробіць усё, каб грамадзяне Польшчы ведалі ўсебакова аб жыцці братняга беларускага народа.

Прамоўца робіць экскурс да гістарычнага мінулага, падкрэслівае супольную барацьбу супроць царызма паўстанцаў Польшчы і Беларусі. Затрымлівае увагу на недалёкім мінулым — супольнай барацьбе беларускіх і польскіх партызан супроць немецкіх фашыстаў на тэрыторыі Польшчы і Беларусі.

Прысутныя доўга апладзіруюць. Пад гучныя апладысменты інаўгурацыйны канцэрт паланезам Ф. Шапена распачынае піяністка Кляра Данэцка. Выступаюць салісты. Пасля кожнага нумара апладысменты пераходзяць у авацыі. Слухачы патрабуюць паўтору. Аднак зала напружана чакае кароннага нумара праграмы — хор Стуліграша. І калі з-за заслоны з'яўляецца хор — хлопчыкі ў аднолькавых блакітных касцюмах, з якіх самаму старшаму год 14, а наймалодшаму — 7, авацыям няма канца. Малыя артысты - спевакі не губляюцца, разыграваныя тварыкі, бляск у вачах, гарачы ад гатоўнасці шчыра аддзякаваць за такі гарачы прыём. І ўжо ў «гімне ракашан», якім распачаў хор свае выступленне, слухачы ад разу пачулі выключнае майстэрства і віртуознасць выканання хору.

Мастацкае выкананне хорам беларускай песні «Як пайду я ў каморачку» на беларускай мове выклікае праўдзівую буру апладысментаў.

Два велізарныя кошы кветак у падарунак дарагім гасцям уносяць на сцэну удзельнікі хора Г. Цітовіча. Прысутныя ў залі ўстаюць.

Другое аддзяленне канцэрта распачаў беларускі дзяржаўны хор Г. Цітовіча беларускай прывітальнай. Дзве прыгожыя дзяўчыны падносяць кіраўніцтву дэлегацыі з Польшчы на вышытых нацыянальным ўзорам ручніках хлеб і соль, хор скланяецца ў паклоне госцям, зала ўстае і апладзіруе. Адна за другой змяняюцца народныя беларускія песні і танцы. Госці і гледачы горача апладзіруюць, а польскую песню «Зязюлечка» («Кукулэчка») просяць паўтору.

Дні польскай культуры ў Беларусі распачаліся. Беларускі друк шырока каментуе і высока ацэньвае мастацкі ўзровень польскіх артыстаў. Змяшчае артыкулы аб Польшчы, друкуе вершы польскіх паэтаў у перакладах відных беларускіх літаратараў.

М. ГАЙДУК

Плакаты і аб'явы аб праграме «Дзён польскай культуры» на вуліцах Мінска.

Фото — М. Гайдук.

НАД ЛІВАНАМ ЗГУШЧАЮЦЦА ХМАРЫ ВАЕННАЙ ІНТЭРВЕНЦЫІ

Народы ўсяго свету ўсё больш неспакойна сочаць за падзеямі ў Лівiне, дзе ізноў згушчаюцца ваенныя хмары. Імперыялістычныя дзяржавы з дня на дзень падрыхтоўваюць свае адкрытае ўмяшанне ва ўнутраныя справы Лівана.

Большая частка ліванскага народа рашуча выступіла супроць палітыкі, звязаўшай краіну з каланізатарскай дактрынай Далеса — Эйзенхаўэра і ператвараючай яе ў плацдарм імперыялістычнай агрэсіі на Блізкім і Сярэднім Усходзе.

Улічваючы тое, што суадносіны змагаючыхся сіл у краіне склаліся не ў карысць празаходніх палітыкаў, імперыялістычныя дзяржавы ад дыпламатычнай падтрымкі ліванскіх улад перайшлі цяпер да падрыхтоўкі ўзброенай інтэрвенцыі.

Як паведамляе заходні друк, англійскія колы ўжо даўно носяцца з ідэяй узброенага ўмяшання ў справы Лівана.

Для правядзення інтэрвенцыі, ЗША трымаюць нанагатове караблі 6-га амерыканскага ваеннамарскога флота, які знаходзіцца ва ўсходняй частцы Міжземнага мора. Два магутныя батальёны амерыканскай марской пяхоты знаходзяцца ў стане гатоўнасці. Салдаты папярэджаны, што ім прыдзецца ўдзельнічаць у Ліванскіх падзеях.

Апрача таго англійскае камандаванне накіравала на Кіпр парашутыстаў, якім два тыдні таму назад было павядомлена, што яны будуць садзейнічаць эвакуіраванню англійскіх грамадзян з Лівана. Камандаванне ЗША і Англіі дагаварылася аб тым, што амерыканскія самалёты могуць карыстацца англійскай авіябазай на Кіпры.

Як паведаміў нядаўна з Вашынгтона карэспандэнт газеты «Нью-Йорк пост», Эйзенхауэр і Макмілан у часе нядаўных перагавораў прыйшлі да пагаднення аб умовах, на падставе якіх, яны сарганізуюць ваенную інтэрвенцыю.

Лідэраў амерыканскага кангрэса паведамілі, што любыя сумесныя дзеянні ЗША і Вялікабрытаніі будуць арганізаваны чакаючы на прыбыццё паліцэйскіх сіл ААН. Інакш кажучы, імперыялістычную інтэрвенцыю амерыканскім правячым колам хацелася-б прыкрыць блакітным флагам ААН. Няма ніякага сакрэту, што ЗША робяць націск, каб наглядальнікі ААН, прыбываючыя ў сучасны момант у Ліван, мелі такія-ж паліцэйскія функцыі, як войскі ААН на егіпецка - ізраільскай граніцы. У выпадку, калі прыбыццё ў Ліван так званых назіральнікаў працягнецца, тады ЗША і Англія, а можа нават і Францыя адклікнуцца на першую лепшую просьбу ліванскіх улад аб дапамозе, г. зн. аб інтэрвенцыі.

Такім парадкам факты гавораць аб тым, што ў сучасны момант праходзіць актыўная падрыхтоўка да новай агрэсіі імперыялістычных дзяржаў супроць краін Блізкага і Сярэдняга Усходу.

Замежны друк падкрэслівае, што асаблівае зацікаўленне да амерыканскай інтэрвенцыі ў Ліване праяўляюць агрэсіўныя колы Ізраіля, так як яны спадзяюцца злапаць рыбку ў мутнай вадзе і захапіць пад шумок Усходнюю Палястыну. Як відаць, ваенная пагроза павісла не толькі над Ліванам, але і над іншымі краінамі Блізкага і Сярэдняга Усходу.

Замежны друк піша, што праз Ліван англа - амерыканскія правячыя колы імкнуцца нанесці ўдар Аб'яднанай Арабскай Рэспубліцы і ўсяму вызваленчаму руху арабскіх і афрыканскіх народаў.

Аднак можна не сумнявацца ў тым, што калі імперыялістычныя заправілы сарганізуюць ваенную інтэрвенцыю на Блізкі і Сярэдні Усход, супроць іх выступяць такія сілы, з якімі ім не ўдасца справіцца.

УЛАДЗІМІР ЛЕБЯДЗІНСКІ

Міжнародны агляд

Заява Макэлроя

Нядаўна міністр абароны ЗША Макэлрой у сваім выступленні заявіў, што ён без вагання выкарыстаў-бы на Сярэднім Усходзе бамбардзіроўшчыкі «Б—47» з больш ці менш чыстымі атамнымі бомбамі аграніччанай магутнасці, калі-б узброеным сілам ЗША прышлося ўмяшацца ў Ліванскія падзеі.

Прадстаўнік ААР заявіў, што яго ўрад выступіць з патрабаваннем склікаць надзвычайнае пасяджэнне Совета Бяспекі, каб разглядзець пагрозы міністра Абароны ЗША — падвяргнуць Сярэдні Усход бамбардзіраванню атамнымі бомбамі.

Э. Бівен аб скліканні нарады на вышэйшым узроўні

Выдатны дзеяч лейбарысцкай партыі Эньюрын Бівен асуджае ў штотыднёвіку «Трыбюн» заходнія дзяржавы, у тым, што яны замінаюць падрыхтоўку нарады дня пытанні, на якіх вельмі цяжка прыйсці да пагаднення. Ён, у прыватнасці, лічыць абсалютнай безразважнасцю спробы заходніх краін паставіць на нарадзе старшынь урадаў так званае пытанне аб становішчы ў краінах Усходняй Еўропы.

Адносна прапаноў СССР, Бівен піша: «Калі гэтыя пытанні, якія хочуць абмеркаваць рускія, даюць магчымасць прывесці да пагаднення, хіба-ж гэта не тое, чаго хочам дасягнуць усе мы?

Дамініканская рэспубліка не патрабуе дапамогі ЗША

Як паведамляе агенцтва Асошыейтэд Прэс, нацыянальны кангрэс Дамініканскай рэспублікі адабрыў рэзалюцыю, якая прапануе прэзідэнту рэспублікі скасаваць дагавор аб прапанаванай амерыканскай ваеннай дапамозе, аб садзейнічанні выпрабаванням амерыканскіх ракетных снарадаў і аб супрацоўніцтве ў галіне выкарыстання ядзернай энергіі ў мірных мэтах, а таксама пагадненне прадугледжваючае аказванне тэхнічнай дапамогі Злучанымі Штатамі Дамініканскай рэспубліцы.

У рэзалюцыі прынятай на пасяджэнні абедзвюх палат кангрэса гаворыцца, што «Дамініканская рэспубліка не патрабуе 600 тысяч долараў прапанаваных у выглядзе забеспячэння куплената ў ЗША і прызначанага да выкарыстання ў рамах праграмы дапамогі іншым дзяржавам выключна ў мэтах ЗША».

Паведамленне Міністэрства юстыцыі ВНР аб судовым працэсе Імры Надзя і яго саўдзельнікаў

Органы юстыцыі Венгерскай Народнай Рэспублікі закончылі працэс па справе кіраўнічай групы асоб, якія 23 кастрычніка 1956 года, пры актыўным садзейнічанні імперыялістаў арганізавалі контррэвалюцыйны мяцеж, накіраваны на звяржэнне законнага ладу у Венгрыі. Працэс паказаў, штшо Імры Надзь і яго бліжэйшыя саўдзельнікі: Геза Лошанцы, Ферэнц Донат, Міклош Гімеш, Йожэф Сілазді, яшчэ ў снежані 1955 года арганізавалі тайны антыдзяржаўны загавор з мэтай гвалтоўнага захаплення ўлады і звяржэння Венгерскай Народнай Рэспублікі.

Калегія Народнага Суда ВНР узважыўшы цяжар злачынстваў, абцяжваючыя і змякчаючыя абставіны, на падставе матэрыялаў працэса прызнала падсудных вінаватымі ў злачынствах, якія з'явіліся прадметам абвінавачання і пакарала: Імрэ Надзя — смерцю, Ферэнца Доната — 12 гадоў турэмнага зняволення, Міклаша Гімеша — смерцю, Золтана Цільдзі — 6 год турмы, Пала Малетэра — смерцю, Шандора Каначы — пажыццёвым зняволеннем, д-ра Йожэфа Сіладзі — смерцю, Ферэнца Янашы — 8 гадоў турмы, Міклоша Вэтархэі — 5 год турмы.

Смяротныя прыгаворы прыведзены ў выкананне.

У. Л.

Літаратурная старонка

№ 1

Адкрыты ліст

Дарагія сябры! Пачынаем выдаваць літаратурную старонку. Ад сёння раскінутыя раней па цэлым тыднёвіку вершы, апавяданні, ці літаратурныя артыкулы будуць мець сваё месца.

Пакуль што літаратурную старонку будзем рабіць раз у месяц, але калі аўтарскі калектыў будзе ў стане забяспечыць нас матэрыяламі на адпаведным узроўні каб выдаваць старонку часцей, зробім гэта неадкладна.

Хочам, каб літаратурная старонка гуртавала таленты.

Хочам, каб літаратурная старонка была творчай справаздачай нашых паэтаў, празаікаў, крытыкаў.

Хочам, каб літаратурная старонка была трыбунай і іншых прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі — маляроў, скульптараў, кампазітараў.

Усіх, хто сябруе з музамі — запрашаем да супрацоўніцтва.

Вучыцца, вучыцца і вучыцца

Мы далёкія ад думкі, каб з нашай літаратурнай арганізацыі рабіць нейкую літаратурную нянькy, якая мяняе пялёнкі растучым талентам. Аднак у нас паўстае неабходнасць стварэння такой арганізацыі, якая-б выхоўвала літаратурныя таленты

Мы жывем ва ўмовах народнай улады, з'яўляемся часткай ўсяго польскага грамадства, сваёй штодзённай працай рухаем наперад справу пабудовы сацыялізма ў Польшчы. З'яўляемся ўрэшце нацыянальнай меншасцю са свэёй спецыфікай культурнага жыцця, якое ўліваецца ў агульную плынь культуры нашай краіны.

У сваіх творчых задумах мы павінны ўлічваць абставіны нашага жыцця, больш уважліва ўзірацца на яго, дакладна вывучаць нашую рэчаіснасць. У сваіх творчых пошуках мы не павінны аддзяляцца кітайскай сцяной ад усяго грамадства. Перажыванні кожнага паэта ці празаіка павінны няўменна перарастаць у перажыванні больш шырокія, якія адлюстроўваюць настрой нашых сучаснікаў. Справа творчай задумы ў пісьменніка — гэта не толькі яго асабістая справа, а гэта таксама справа грамадства, да якога ён павінен звяртацца у сваіх творы. Кожны мастацкі твор павінен унесці хаця-б самую наймейшую частку ў агульнае культурнае будаўніцтва. Твор, які будзе лунаць сваёй тэматыкай, а дакладней кажучы, сваёй бестэматычнасцю ў нейкім завоблачным свеце, будзе з'яўляцца ў сутнасці бездапаможным, нежыццездольным. І таму кожны твор павінен адзначацца мэтанакіраванасцю.

Мы хочам, каб у нашай творчасці адчуваўся тэмбр сучаснасці, каб кожны твор быў не творам для сябе, а творам для ўсіх. Колькі-ж тэм падказвае нам мінулае і сучаснасць, якія поўныя прыкладаў сяброўскага сужыцця паміж нашымі братнімі народамі, паміж беларусамі і палякамі.

Неад'емнай часткай творчай работы пісьменніка з'яўляецца яго вучоба. Без адукацыі і без агульнай культуры пісьменнік не патрапіць даць добры твор. Трэба няспынна паглыбляць свае веды і папаўняць свае назіранні над жыццём.

Каб выказаць думку, глыбокае чалавечае пачуццё, трэба дасканала валодаць моўным матэрыялам, адчуваць увесь пах роднай мовы, ўвабраць у сябе яе дух, заглянуць у яе невычарпальныя нетры.

Шлях да літаратуры вельмі доўгі і вельмі цяжкі. Толькі адзінкам ўдаецца дайсці да мэты. І дзеля гэтага кожнаму з нас трэба вучыцца ў вялікіх майстраў мастацкага слова роднай і іншамоўнай літаратуры.

Пачынаючы пісьменнік павінен вызначацца вялікай скромнасцю, крытычна ставіцца да ўсіх сваіх літаратурных спроб і ўсцяж іх дапрацоўваць. Калі паявіцца першы твор яго ў друку, гэта зразумела свайго роду дасягненне аўтара. Аднак гэта яшчэ не прычына для ўпэўненасці, што далейшыя творы павінны быць таксама добрымі. Творчая праца некаторых ўжо сталых пісьменнікаў гаворыць, што не кожны твор у іх-жа ацэнцы надаваўся да друку. Мы яшчэ раз падкрэсліваем, што зазнайства маладых аўтараў прыносіць ім-жа самым вялікую шкоду.

Неадлучным спадарожнікам паступовага росту кожнага з нас павінны быць мастацкія творы выдатных пісьменнікаў; кожны з нас павінен уважліва чытаць польскі і беларускі літаратурны друк і знаёміцца з навінкамі беларускай і польскай літаратуры.

(З даклада арганізацыйнага камітэта Беларускага літаратурнага аб'еднання ў Беластоку).

З арганізацыйнага з'езду літаратурнага аб'еднання ў Беластоку. (фота — а. а.)

Пакінутая магіла

Дзе вузка дарожка бяжыць з-пад кустоў
На ўскраю сяла, пад бярозу адну
Жывы чалавек, як шкілет, падышоў,
Прысеў на зямлю і глыбока ўздыхнуў.
Не знаю, якое ён прозвішча меў,
Не знаю, каторы мінуў яму год,
Не знаю, куды ён ісці захацеў.
Здаецца, што з захаду йшоў ён на ўсход.
Здаецца, што гэта бягляк з-за дратоў.
З палону нямецкага ўцёк ён сюды.
Нябачным прайшоў між варожых пастоў.
І блукаўся доўга галодны, худы.
А тут ён аслаб і ісці больш не мог,
І вось у кустах ён начлег свой зрабіў.
Пад вечар хадзіў пад сялянскі парог
І голасам ціхім там хлеба прасіў.
І сілы набраўшы, пайшоў-бы далей,
Аднак-жа тут страшны спаткаў яго лёс:
Знайшоўся вось юда між чэсных людзей
І немцам аб гэтым няшчасным данёс.
І каты ступілі сваёю нагой —
І труп вось ляжыць пад бярозай густой.
Пазней вырас крыж на магіле яго,
Пастаўлены чулай сялянскай рукой
Спачатку тут кветкі садзілі на ёй
Спрацованы рукі вясковых дзяўчын,
І часта блішчэў тут у цемры начэй,
Як зорка маленька, агенчык свячы...
Цяпер пад бярозай на ўскраі сяла,
Дзе вузка дарожка бяжыць з-пад кустоў,
Маленька магілка травой зарасла
І крыж пачарнелы зваліцца гатоў.
Забылі аб ёй ужо рукі жанчын,
Якія садзілі тут кветкі вясной.
Ніхто ўжо не паліць тут ноччу свячы,
Ніхто не адгорне тут снегу зімой,
Ніхто памаліцца не прыдзе сюды,
Ніхто тут не схіліць кален перад ёй,
Ніхто ў дні спякоты тут капляй вады
Не змочыць травы, не прыгладзіць рукой
І ў дзень памінальны ніколі з вачэй
Сюды не ўпадзе расінка слязы.
І толькі бяроза ўсё стогне мацней,
І чутны з кустоў шэпт жалобны лазы
Тут дожджык вясною вільготнай струёй
Абмые магілу, папоіць траву,
А восенню вецер цудоўнай мятлой
З магілы змяце пачарнелу ліству.
Тут летняе сонца ў крупінках расы
Калёрамі радугі ранкам гарыць,
Вароны крычаць тут на ўсе галасы,
І рэха з-пад лесу на крыкі ўтарыць.
А ноччу салоўка тут смутна пяе,
Закумкаюць жабы, сава загучыць,
Цвыркун заіграе на скрыпцы сваёй
І шэрая мыш у нары запішчыць
І годы мінуць... і зялёнай травой
Зусім зарасце тут магіла яго,
І крыж упадзе і бярозу зімой
Зрубаюць і кінуць у печ, у агонь.
І жыта навокал тут будзе расці,
І птушкі з-пад неба тут будуць спяваць,
І кветкі штолета тут будуць цвісці,
Цвыркун тут штовечара будзе іграць.
Забудуць усе, што пад гэтай травой
Бягляк з нямецкай няволі ляжыць,
Адзін толькі вецер асенняй парой
Тут моцна завые і ў даль пабяжыць.

ДЗМІТРЫ ШАТЫЛОВІЧ

Паэтычныя недыскрэцыі

На шырэйшыя воды

Ужо трэці год выдаецца «Ніва», ужо трэці год на старонках яе час-адчасу з'яўляюцца вершы мясцовых аўтараў, выступаюць новыя імёны. Пераважна гэта маладыя, пачынаючыя паэты, творчая біяграфія якіх непарыўна звязана з «Нівай».

Часта само з'яўленне «Нівы» у больш чулых сэрцах выклікала хваляванне, якое вылівалася на паперу ў выглядзе вершаў. Не аднаму гэтыя першыя вершы і былі штуршком да спробы сваіх сіл на паэтычнай ніве. Гэтак было з Уладзімірам Гайдуком, вершы якога не раз друкаваліся ў «Ніве», гэтак было і з іншымі маладымі аўтарамі.

Але тыя, што і раней пісалі, толькі з выхадам «Нівы», пачалі сваёй творчасці прыдаваць больш сур'ёзнае значэнне. Так было з Андрэем Сошкай.

Частка маладых паэтаў «Нівы» ўключылася ў творчую працу пасля значнага перапынку, які дзяліў іх ад часу вучобы ў беларускай школе, дзе ў сценгазетах змяшчалі свае больш ці менш удалыя творы, і пасля, не маючы для каго пісаць, кінулі. Доказ гэтага — Віктар Шзед і Дзмітры Шатыловіч.

Урэшце адгукнуліся і тыя, што, як Мікола Буцылін, яшчэ ў міжваенны перыяд шукалі ў паэзіі шчасця.

Гэтую стракатасць трэба мець на ўвазе, калі-б хто захацеў зрабіць падсумаванне нашай паэтычнай творчасці.

Вершаў друкавалі мы многа, аднак, як справядліва адзначалася на арганізацыйным з'ездзе літаратурнага аб'еднання, часта выходзілі яны ў свет у сырым выглядзе, былі недапрацаваныя. Склалася меркаванне, што нашы паэты затрымаліся ў развіцці.

Нельга з гэтым не згадзіцца.

Уплыў на склаўшаеся становішча мелі прычыны аб'ектыўныя і неаб'ектыўныя.

Розная агульная падрыхтоўка, адсутнасць творчай дыскусіі, сяброўскай крытыкі абмяжоўвалі магчымасці паасобных аўтараў, застаўлялі іх таптацца на месцы.

Найлепш гэта відаць у тэматыцы вершаў, як друкаваных, так і недрукаваных. Надта вузкая тэматыка. Бацькаўшчына (што змесціцца ў вокнах бацькавай хаты), родная прырода (якую бачым праз шыбы гэтых вокан, да якой не дакранешся і не панюхаеш), родная мова (якую любім, але ад якой язык дзірванее). — вось зачараваны трохвугольнік, у якім апынулася значная частка пачынаючых паэтаў.

Магчыма, мой прысуд надта суровы, ды не сказаў я гэта аб усіх, нікога не назваў імем, і кожны можа сказаць «гэта не пра мяне».

І не маю я нічога супраць упамянутых тэм, яны патрэбны, але, калі хор часта спявае нейкую адну і тую песню, выконвае ён яе механічна, без унутранага хвалявання, і гэтым самым нудзіць слухачоў.

Бацькаўшчына, прырода, мова! Добра. Будзем пісаць. Але адкінем дэкларатыўнасць, выкінем са свайго слоўніка слова «люблю», а любоў сваю пакажам у мастацкіх вобразах, у пошуках паэтычных дэталяў, у любоўных адносінах да роднага слова і ўсё - ж - такі, пашырым круг тэм, выплывем з магічнага трохвугольніка на шырэйшыя воды.

ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

У ліпені творчы семінар

Праўленне Беларускага літаратурнага аб'еднання ў Беластоку амяркоўвае магчымасці арганізавання ў ліпені трохднёвага семінара для пачынаючых літаратараў.

Галоўнай перашкодай з'яўляюцца грашовыя справы, звязаныя з прыездам і пабытам удзельнікаў семінара. Але трэба мець надзею, што гэтая перашкода будзе пераадолена.

Удзельнікі арганізацыйнага з'езду літаратурнага аб'еднання ў Беластоку. Злева Уладзімір Гайдук, Янка Дубіцкі, Янка Беразавец, Осіп Мелеша, Андрэй Беразавец. (фота — а. а.)

Прыязджайце да нас...

—Калі не верыце ў тое, што пішуць аб нас, — гаворыць стары кааператыўшчык з Лужан, Мікола Зеляпуха — тады прыязджайце да нас, запрашаем...

Раніца. Машына наша спынілася ў вёсцы Лужаны (Беластоцкі павет), мы прыехалі паглядзець, як працуюць тут людзі на калектыўнай гаспадарцы.

Ля кааператыўных будынкаў пануе жывы рух — вясенні перыяд. Кааператыўшчыкі на момант спыняюцца, каб пагутарыць з намі аб сваіх справах.

Старшыня сельгаскааператыва Уладзімір Бакач расказвае аб гісторыі іх кааператыва.

Сельскагаспадарчы кааператыў у Лужанах арганізаваўся 8 год таму назад і ў сучасны момант у ім ёсць 21 член — амаль уся вёска ў кааператыве. Кааператыў мае 360 гектараў зямлі, 16 коней і г. д.

Калі ў аколіцы ліквідаваліся кааператывы, у Лужанах нічога не змянілася.

— Пастанавілі мы, — расказвае Бакач, — у далейшым калектыўна гаспадарыць. Жаль было пакідаць усё тое, чаго дабіліся.

З кааператыва ніхто не выступіў, хоць былі нават і такія, якія сумняваліся, не ведаючы, што рабіць.

— Што змянілася пасля кастрычніка 1956 г. у вашым кааператыве?

Старшыня Бакач і іншыя кааператыўшчыкі адказваюць:

— Па-перша, ніхто не ўмешваецца ў нашы справы, а больш раяць. Мы сталі поўнымі гаспадарамі. Усё вырашаем самі, так, як нам выгадней.

— Па-другое, — дадае Бакач, — усе працы выконваем самі, не карыстаемся дапамогай ПОМ-а, таму што аддавалі мы на яго вельмі многа даходу.

— Па-трэцяе, змяніліся адносіны людзей да працы, людзі клапоцяцца аб машынах і прыладах — усё неяк інакш складаецца.

Словы Бакача пацвярджаюцца фактамі. У 1957 г. сельгаскааператыў у Лужанах купіў новы трактар тыпу «Зэтар», які каштаваў 120 тысяч злотых, прычапны плуг, прычэп і іншыя машыны, пабудаваў сіласы на 150 тон кармоў. Пяць год таму кааператыўшчыкі пасадзілі сад, які зараз ужо пачынае даваць плады. Моладзь не ўцякае з вёскі, яна таксама працуе, ды яшчэ як — бачыць перспектывы.

— А якія-ж перспектывы?

— Тут будзем будаваць вялікую стадолу, там гараж на трактар і машыны, — расказваюць далей кааператыўшчыкі. У гэтым годзе купім снопавязалку, трактарную сеялку і іншыя машыны. Далейшыя планы будуць залежны ад ураджаю, які збярэм у гэтым годзе.

— А як складаецца сужыццё з адноасобнікамі, якія гаспадараць вакол вёскі?

— Мы іх словам не агітуем, — адказвае Бакач, — чынам даказваем карыснасць калектыўнага гаспадаравання. Наш ураджай з гектара кожнаму дае магчымасць параўнаць, каму лягчэй жывецца і працуецца. Людзі ўважліва сочаць за нашай працай, яны могуць сказаць самі аб гэтым.

— А ці ёсць такія, якія зайздросцяць вам і стараюцца шкодзіць? — пытаем.

— Ёсць і такія. Вось нядаўна нам хтосьці солі насыпаў у трактарны бачок. А хіба зрабіў гэта прыяцель?

Мы развітваемся з кааператыўшчыкамі з Лужан. Веснавы час не дазваляе даўжэй пагутарыць. Абяцаем восенню зноў прыехаць. У гэты дзень мы наведалі іншыя вёскі, дзе раней былі сельгаскааператывы. У кожнай з іх кідаецца ў вочы адна карціна — стаяць пустыя, кааператыўныя будынкі, сумны іх выгляд, не адчуваецца тут ніякага жыцця.

Тэкст і фото — А. А.

— Вось наш сад, — з гонарам паказвае Уладзімір Бакач. У гэтым годзе будзе досыць фруктаў.

Любіцель коней

На здымку: Раман Белях са сваім огерам.

Раман Белях у Гацьках (Бельскі павет) не ўяўляе сабе, як можна працаваць і жыць на гаспадарцы, не маючы добрых, прыгожых коней, а асабліва огера. І цяпер ён славіцца на ўсю аколіцу тым, што мае прыгожага 7-гадовага огера, якога сам выгадаваў. Такія коні, як у Беляха — гэта сапраўды гонар гаспадара.

Тэкст і фото — А. А.

Новы солтыс

У вёсцы Слойка (Сакольскі павет) сяляне выбралі солтысам Эдуарда Чаромху. Эдуард Чаромха выбраны невыпадкова, а толькі таму, што ён вядомы як добры гаспадар, які заўсёды ўводзіць нешта новае, нешта паляпшае ў сваёй гаспадарцы. Вось невялікі прыклад.

Эдуард Чаромха чытаў у кніжках і чуў па радыё, што гадоўля курэй дае вялікую карысць і дзяржаве і гаспадарцы. Пастанавіў яшчэ ў гэтым годзе павялічыць гадоўлю курэй. Купіў 100 штук куранят і ў недалёкай будучыні мае намер купіць яшчэ 400. Павятовае праўленне па справах сельскай гаспадаркі прызначыла яму грошы на пабудову куратніка і агароджы для курэй. За месяц ці два птушкаферма будзе гатова.

Але солтыс займаецца не толькі сваімі справамі, ён жыве справамі ўсёй грамады. Пастанавіў арганізаваць у вёсцы сельскагаспадарчы гурток, зліўны пункт малака, правесці меліярацыю лугоў і г. д. Адным словам, новы солтыс пачынае добра, няхай і іншыя бяруць з яго прыклад. (аа)

Электрыфікацыя Сакольшчыны і Дуброўшчыны

Кожнаму павінны быць вядомы цяперашнія гаспадарчыя і фінансавыя цяжкасці нашай дзяржавы. Гэтыя цяжкасці пакінулі свой след і на планах электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. На экектрыфікацыю Беласточчыны ў бягучым годзе пасля розных «абрэзаў» прызнана ўсяго каля 49 мільёнаў злоты. Ёсць сур'ёзныя цяжкасці ў набыцці электратэхнічных матэрыялаў. Таму калоніі не будуць электрыфікаваныя.

Значныя электрыфікацыйныя работы будуць праведзены на Сакольшчыне і Дуброўшчыне.

У Сакольскім павеце запланавана электрыфікаваць 30 вёсак. У гэтым годзе ўжо атрымаюць электрычнае святло, між іншым, такія вёскі, як: — Лазніск, Верхлес, Талькоўшчына, Трасцяное, Гураны, Плянты, Навалі, Ліпіна і іншыя.

Электрыфікацыя Дуброўскага павета пачнецца на пачатку IV квартала. Агулам, будзе электрыфікавана 29 вёсак. А вось некаторыя з іх: — Гарасімавічы, Ячна, Ліпск, Шушалева, Крапіўная, Ялова і інш.

(С. Я.)

Мгр В. Белаказовіч

4

Рэвалюцыйны рух на Беласточчыне,

так званага, снежаньскага перыяду

Таму нічога дзіўнага няма ў тым, што сябры Міцкевіча даручылі Рукевічу стварыць на Беласточчыне таварыства філаматаў і філарэтаў. З вялікім хваляваннем чакаў Рукевіч вестак ад сваіх віленскіх сяброў. Ён запрашаў іх наведаць Беласточчыну, прыехаць у Завыкі, паназіраць тут за жыццём народа і шляхты. Ён чакаў, што яго ў Завыках наведае «дарагі брат» Адам Міцкевіч, які нават абяцаў гэта зрабіць. Але з гэтага нічога не выйшла, бо ў 1823 годзе ў Вільні большасць членаў падпольных арганізацый была арыштавана і пасаджана ў турму. 22 лістапада 1823 года арыштоўваюць таксама М. Рукевіча і адвозяць яго ў віленскую турму.

На следстве Міхал Рукевіч вёў сябе мужна, не выдаваў ні сваіх сяброў, ні сваіх беластоцкіх таварышаў. Усе абвінавачванні былі ім адхілены, і за недастачай доказаў яго вызвалілі з турмы.

Узнікненне і мэты «Таварыства ваенных сяброў»

Пасля звароту з віленскай турмы М. Рукевіч вырашыў працягваць працу над стварэннем падпольнага таварыства. Ён зблізіўся з настаўнікамі і вучнямі Беластоцкай гімназіі. Там пад кіраўніцтвам Фелікса Ляховіча існавала «Таварыства згодных братоў», перайменаванае пазней на таварыства «Заран». Мэты гэтага таварыства былі блізкія віленскім падпольным арганізацыям. Вось тлумачэнне назвы „Zorzan":

„Jak światło zorzy, poprzedzając promienie słońca, poprzedza razem dobroczynne tegoż działanie na ziemi, jak każdy, należący do Towarzystwa, powinien być zajęty dobroczynnością".

Акрамя таго, М. Рукевіч пазнаёміўся з афіцэрамі Асобнага Літоўскага корпуса: паручнікам несвіжскага карабінернага палка Гофманам, з разжалаваным афіцэарам Угрычыч - Тжэбінскім,

А. І Вягелін.

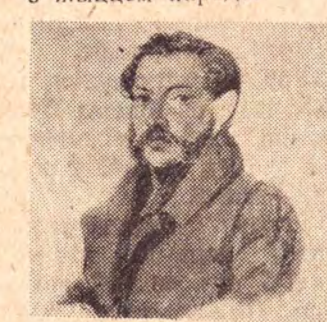

М. І. Рукевіч

з капітанам піонернага батальёна Ігельстромам, з паручнікам Вягеліным і падпаручнікам Пятроўскім.

Збліжэнню паміж імі садзейнічаў таксама той факт, што Ігельстром і Вягелін кватэравалі недалёка ад Завыкаў у вёсках Філіпах і Фальках. Яны часта бывалі ў Завыках, размаўлялі на самыя рознастайныя тэмы. Ігельстром і Вягелін мелі таксама намер жаніцца на сёстрах Рукевіча.

Ігельстром і Вягелін — дваюрадныя браты. Яны нарадзіліся на Украіне. Абодва ўважліва назіралі за жыццём народа, салдат і рабілі з гэтага адпаведныя вывады. Дзяншчыкамі ў іх служылі беларусы. У Ігельстрома дзяншчыкам быў Лук'ян Ціхановіч, уніяцкай веры, ураджэнец Мінскай губерні, з казённых сялян горада Вілейкі. У Вягеліна быў ва ўслужэнні малады беларус Казімір Леаноўскі, уніяцкай веры, ураджэнец Беластоцкай вобласці, Бельскага павета, мястэчка Боцек. Леаноўскі, як сам аб сабе гаварыў у час следства, паходзіў з мяшчан. Такім чынам, як Ігельстром, так і Вягелін, дзякуючы беларусам, маглі яшчэ глыбей і больш усебакова пазнаёміцца з жыццём народа.

К. Г. Ігельстром.

Зацікаўленасць жыццём, імкненне палепшыць жыццё сялян, нянавісць да самадзяржаўя аб'ядноўвалі Ігельстрома, Вягеліна і Рукевіча. Рукевіч аднойчы расказаў ім аб віленскіх падпольных арганізацыях, аб іх праграмах і мэтах. Тады афіцэры Асобнага Літоўскага корпуса вырашылі і ў сябе стварыць падобнае таварыства. Так яно і ўзнікла. Далі яму назву «Таварыства ваенных сяброў». У гэта таварыства, акрамя вышэй указаных, былі ўцягнуты таксама Угрычыч - Тжэбінскі, паручнікі Гофман, Вільканец і Пац-Памарнацкі, падпаручнік Пятроўскі, падпаручнік Ваяховіч і іншыя.

На працу і дзейнасць «Таварыства ваенных сяброў звярнуў ўвагу дацэнт Самуэль Фішман. Ён вельмі трапна і ўмела ў сваей працы «Z problema-

Галасы зямлі

Выступае акадэмічная капела пад кіраўніцтвам Р. Шырмы.

Добра ведаем, як беластоцкая публіка адносіцца да сур'ёзнай музыкі — не разумее яе. І гэтага я найгорш баялася, ідучы на канцэрт Шырмы.

Як успрыме публіка харавую капелу, якая хоць і стаіць на вышыні харавога майстэрства, аднак для беластоцкага слухача, напэўна, будзе сюрпрызам у дагэтуляшнім яго разуменні беларускай песні. Нейк дзіўна склалася, але для беластачаніна беларуская песня — гэта, перш за усё, частушкі. Дамагаецца ён іх на кожным беларускім канцэрце. Я ўпэўнена, што і ў гэты раз шмат хто лічыў на частушкі.

І калі па зале паплылі гукі песні, якая нічым не нагадвала склаўшагася ўяўлення аб беларускай душы, публіка замерла ў канстэрнацыі. Але гэта трывала толькі хвіліну. Шырма, як нейкі чарадзей, уводзіў слухача ў гушчар песеннага царства, і паланіў без рэшты.

Салодкі гэта быў палон! Нервавалі воплескі, яны вырывалі цябе з чароўнай казкі гукаў, а хацелася бясконца піць цудоўны нектар палёў і лясоў, чуць веснавое журчанне ручайка, слухаць, як казыча сэрца мелодыя жаваранка, якая тысячамі тонаў ліецца з паднебнай высі, лічыць колькі адкукавала зязюля, вітаць працавітых людзей, цешыцца з першай усмешкі маленькага дзіцяці, змагацца за шчасце і мір, за братэрства народаў.

—«Народная песня— гэта душа народа. Яна злучае народы, яна не ведае ніякіх граніц». Так тлумачыць народную песню Рыгор Шырма.

Для мяне і асабіста канцэрт Шырмы з'явіўся вялікім радасным перажываннем не толькі дзякуючы класічнаму выкананню песні, але, у першую чаргу, дзякуючы класічнаму выкананню беларускай песні.

Велічная краса нашай песні — душы! Нельга ёю не захапляцца, нельга яе не любіць!

ВЕРА ЛЕУЧУК.

ВОЗЬМУЦЦА ЗА КУЛЬТУРНУЮ ПРАЦУ

З чыгуначнай станцыі ў Сыбе каля Элку я накіраваўся ў дом адпачынку аб рамантычнай назве «Заціша». З-за квітнеючых кустоў ляцелі словы вясёлай, беларускай песні:

«Кацілася чорна галка
Па бару, па бару.
А за ёю ясны сокал
Паблізу, паблізу.
Пастой чорна галка
Ты мая, ты мая.
Яна яму шчабятала:
Не твая, не твая...»

Адкуль-жа яна, беларуская песня тут, на мазурскай зямлі? Прынеслі яе тут з сабою 37 маладых хлапцоў і дзяўчат з Беластоцкага, Сакольскага, Бельскага, Гайнаўскага, Семятыцкага паветаў, якім Саюз сялянскай моладзі сарганізаваў у гэтай мясцовасці культурна - асветны курс, — справа, за якую варта пахваліць.

На курс прыехала беларуская моладзь з вёскі, якая ўжо нешта робіць у галіне культурнага жыцця.

Курс працягваўся два тыдні. Моладзь набыла веды ў галіне культуры і асветы. Курсанты завучылі шмат новых і старых песень. Былі паўтораны і распрацаваны і тыя песні, якія моладзь прывязла з сабою.

Шмат часу на курсе прысвячалася вывучэнню народных танцаў, між іншым «Лявоніхі» і «Крыжачка». У часе заняткаў прысвечаных працы клубаў моладзь пазнала, як падрыхтаваць п'есу да пастаноўкі на вёсцы, арганізаваць мерапрыемствы, акадэміі, дыскусіі над кніжкай і г. д. Моладзь запазналася з народнымі беларускімі ўзорамі.

Былі наладжаны вечары, у часе якіх чыталіся вершы, праводзіліся спрэчкі над кніжкамі, а потым рабіліся ацэнкі.

Моладзь прыпамінала сабе вершы Янкі Купалы і іншых паэтаў і ахвотна іх чытала.

Лекцыі па беларускай літаратуры чытаў прафесар Варшаўскага універсітэта кафедры беларускай філалогіі — В. Т. Тарасаў. Моладзь з вялікім захапленнем слухала яго лекцыі. Многія з іх упершыню даведаліся столькі цікавага аб сваёй роднай літаратуры, упершыню адчулі яе прыгажосць.

Нямалай атракцыяй была экскурсія параходам па Мазурскіх азёрах. Хараство гэтай зямлі назаўсёды застанецца ім ў памяці.

Ці курс гэты даў нейкую карысць моладзі? Зразумела, што так. Размаўляў я з многімі ўдзельнікамі курса. Усе яны (аднолькава) гаварылі, што цяпер, вярнуўшыся ў свае мясцовасці з вялікай ахвотай возьмуцца за культурную працу. Курс даў ім значныя падставы.

Ці так будзе? Пабачым...

Некаторыя пастанавілі пайсці на двухгадовы культурна-асветны курс у Супраслі, гэта таксама дзякуючы поспехам курса. Такія курсы трэба арганізаваць як найчасцей.

На заканчэнне хацелася-б ад сябе сказаць адну заўвагу: калі на будучыню будзе яшчэ такі курс для беларускай моладзі, то павінна больш увагі ўдзяліць гэтаму Галоўнае Праўленне БГ-КТ, як з боку падрыхтоўкі праграмы, так і з боку забеспячэння адпаведнымі выкладчыкамі.

Лекцыі па беларускай літаратуры чытаў праф. В. Т. Тарасаў

Моладзь вывучае песні

На заканчэнне курса агульная памятная здымка.

Тэкст і фота — А. А.

Нашы настаўнікі

Мала калі настаўнікі збіраюцца разам. Раскіданыя па далёкіх вёсках, аддзеленыя ад сябе дзесяткамі кіламетраў, не заўсёды яны маюць магчымасць весела, дружна праводзіць час і абменьвацца вопытам. Аднак у апошні час настаўнікі некалькіх школ арганізуюць у сваіх раёнах сустрэчы, арганізуюць паказальны ўрок, на якім абменьваюцца вопытам і г. д.

Пасля патанцуюць, паспяваюць, назначаць тэрмін наступнага спаткання, ды ізноў раз'язджаюцца. Нядаўна адбылося супольнае спатканне настаўнікаў у Баброўніках. На спатканні прысутнічалі настаўнікі з Баброўнікаў, Вераб'ёў, Зуброў, Вейкаў, Коматаўцаў. Мастаўлян і Лужан (Беластоцкі павет).

---

tyki pobytu Mickiewicza w Rosji (PIW, 1956, стр. стр. 11—14) паказвае сувязь паміж Міцкевічам, віленскімі філаматамі і рускім рэвалюцыйным рухам, падкрэслівае вялікую ролю ў гэтым М. Рукевіча, прыкмячае ўзаемаадносіны паміж членам «Таварыства ваенных сяброў» Ігельстромам і ўдзельнікам снежаньскага руху В. Кюхэльбэкэрам.

Міхал Рукевіч вырашыў пашырыць рамкі гэтага таварыства. З гэтай мэтай была створана другая ступень таварыства пад назвай «Таварыства згоды». Да яго належалі, галоўным чынам, цывільныя чыноўнікі: калежскі рэгістратар Беластоцкага дваранскага дэпутацкага сходу. Аляксандр Грынявіцкі, канцылярыст тамашняга абласнога праўлення Людвіг Вронскі, шляхціцы Беластоцкай вобласці Фелікс і Караль Ардынскія, шляхціц Гродзенскай губерні Ян Высоцкі і іншыя.

Да «Таварыства ваенных сяброў» былі далучаны «Заране» і складалі трэцюю ступень. Начальнікам першай ступені быў Гофман, другой — Тжэбінскі, трэцяй — Людвіг Вронскі. Такім чынам, сувязь паміж асобнымі ступенямі была вельмі цесная.

Да першай ступені, г. зн. да «Таварыства ваенных сяброў», належалі выключна вайсковыя служачыя ў Асобным Літоўскім корпусе. Такая мера была неабходна, бо адной з галоўных задач таварыства была падрыхтоўка арміі да рэвалюцыйнага выбуху.

Вельмі цікавыя «Правілы» гэтага таварыства. Прывядзем некаторыя з іх:

«Мэта таварыства. Даваць адукацыю сабе і іншым. узаемная дапамога і агульнае блага.

Таварыства падзяляецца на тры ступені.

Ступень вышэйшая складае камітэт і не можа ўмяшчаць у сябе больш 5-ці чалавек, г. зн.: аднаго начальніка і чатырох членаў.

Назва таварыства, існаванне і дзеянне камітэта, лік і імёны членаў вядомы толькі знаходзячымся ў гэтым таварыстве, іншыя-ж ступені не ведаюць аб гэтым.

Камітэт выбірае начальніка большасцю галасоў; першы з іх застаецца ў гэтым званні два гады, паступаючыя-ж пасля яго — толькі па адным годзе.

Першым абавязкам камітэта з'яўляецца пашырэнне таварыства.

Перш за ўсё камітэт павінен звярнуць увагу на артылерыю, піонерны батальён, грэнадэрскую брыгаду і карабінерны полк.

Нанова ўводзімыя пастановы рашаюцца ў камітэце большасцю галасоў... Члены яго штомесячна павінны збірацца на месца, вызначанае начальнікам.

Нарада камітэта магла адбывацца пры ўдзеле па меншай меры трох членаў і начальніка, без гэтага-ж усе пастановы не з'яўляюцца сапраўднымі».

Далей гаворыцца аб тым, што кожны чалавек, уступаючы ў арганізацыю, павінен прынесці наступную клятву.

«Клятва 1-ай ступені. Клянуся перад тварам істоты Вышэйшай, на гэтым алтары свяшчэннага сяброўства, што аб існаванні таварыства, дзеяннях камітэта і імёнах членаў нікому з неналежачых да гэтага таварыства ніколі не аб'яўлю; усе ўскладзеныя на мяне абавязкі буду выконваць свята; да пашырэння таварыства буду прыкладваць усе сілы, для дасягнення гэтага, ахвярую сваімі здольнасцямі, маёмасцю і жыццём. Калі-ж карысць таварыства таго патрабуе: то прынясу роўнадушна ў ахвяру каханне, дружбу і само сваяцтва. У выпадку якой-небудзь падазронасці ці выкрыцця клянуся прыняць на сябе ўсю адказнасць не выкрываць іншых. Пры найменшым невыкананні мною гэтай клятвы не толькі дазваляю, але нават і прашу ўсіх братоў спыніць жыццё маё якімі-б то ні было сродкамі і тым выратаваць таварыства».

Вось гэта-ж клятва на польскай мове:

„Przysiągam na Istotę najwyższą, na tym ołtarzu świętej przyjaźni, że nigdy nie wyjawię nikomu, nie należącemu do Towarzystwa, jego istnienia, działalności Komitetu, liczby i nazwisk członków, wypełniać będę święcie powierzone mi obowiązki, do rozszerzenia Towarzystwa pomagać będę ze wszystkich sił i dla osiągnięcia tego poświęcę swoje zdolności, majątek i życie; jeżeli tego wymagać będzie pożytek Towarzystwa, złożę mu w ofiarze bez żalu: miłość przyjaźń lub rodzeństwo. W wypadku jakichkolwiek podejrzeń lub wykrycia, przysięgam wziąć na siebie całą odpowiedzialność, nie zdradzając innych. W wypadku najmniejszego odstępstwa od tej przysięgi nie tylko pozwalam, lecz proszę nawet wszystkich braci, aby pozbawili mię życia jakimkolwiek sposobem, a przez to zbawili Towarzystwo".

У «Правілах таварыства» моцна падкрэсліваецца, што ніхто з членаў без дазволу начальніка не можа нічога пісаць адносна таварыства і ніякіх папер, адносячыхся да таварыства, у сябе не трымаць. У іншым выпадку ён будзе пакараны, як за невыкананне клятвы.

(Працяг у наступным нумары)

КРЫНАЧКА

На фэст ў Крыначку.

У глыбі Белавежскай пушчы рассцілаецца паляна, парослая вяковымі дубамі, якая так зачароўвае сваім хараством, што кожны спыняецца тут на хвіліну і глядзіць у задуменні. Тут менавіта, на гэтай паляне, нібы ўросшы ў цёмны бор стаіць старая, амаль двухвяковая царкоўка, а непадалёк яе, сярод карчоў, стаіць стары калодзеж з дахам.. Гэта Крыначка — месца, дзе штогод на Сёмуху адбываецца вялікі фэст — з'язджаюцца тысячы людзей.

Людзі едуць не толькі на фэст, тут яны пабачацца адны з другімі — знаёмыя са знаёмымі, сваякі са сваякамі. Да сёння яшчэ захавалася ў народзе, пераказвана з пакалення ў пакаленне легенда аб Крыначцы.

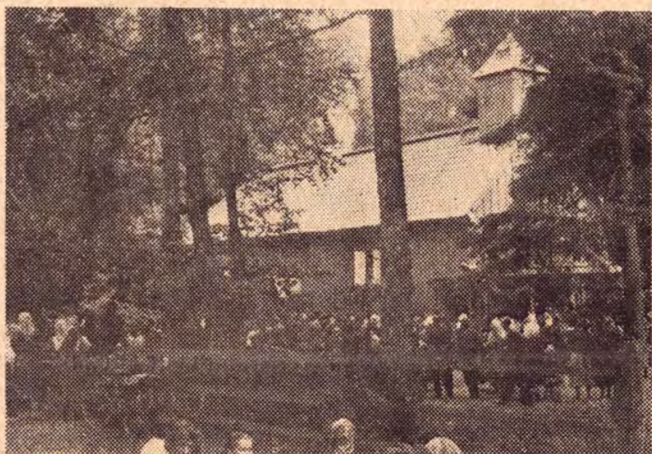
Легенда гэтая гаворыць аб тым, што сотні год таму назад ішла з Кіева ў манастыр у Вільню група манахаў. Зайшоўшы ў пушчу яны апынуліся на чаруючай хараством паляне. У кустах на гэтай паляне шамасцела крыніца. Манахі затрымаліся тут на начлег. Калі спалі, аднаму з манахаў прыснілася ікона над крыніцай. Сон гэты ён расказаў сваім спадарожнікам. Параіўшыся яны вырашылі прызнаць гэтае месца святым і паставіць невялічкую царкоўку, а крыніцы былі прызнаны цудоўныя ўласцівасці.

У кустах над крынічкай стаіць калодзеж з дахам. Тут людзі бяруць ваду каб напіцца, памыцца, тут складаюць дары і паляць свечкі.

На кустах бялеюць тысячы ручнікоў хустак, якія сімвалізуюць пакінутую тут хваробу, або бяду.

Крыначка ў Белавежскай пушчы. Тут, як гаворыць легенда, некалькі сотняў год таму назад спалі манахі, а ў 1848 г. пабудавалі царкоўку, у якой і сёння адбываецца вялікі фэст на Сёмуху.

З таго часу — расказвае легенда — Крыначка (бо так назвалі гэтае месца) стала месцам традыцыйнага святкавання Сёмухі. Штогод на Сёмуху сюды з усіх бакоў ідуць і едуць натоўпы людзей. Фэст працягваецца тры дні. Адны моляцца ў старой царкоўцы, іншыя спяшаюцца да крыніцы, каб напіцца вады і памыцца ёю.

Памыўшыся, цела трэба выцерці ручніком або хусткай і пакінуць ганучу на кустах — у ёй застанецца бяда і хвароба.

Традыцыя і легенда аб Крыначцы пераказваная з пакалення ў пакаленне па сённяшні дзень захавалася вельмі жывой.

Тэкст і фота — а. а.

Сельскагаспадарчыя парады

Хвароба свойскай жывёлы

Памора на статак

XVIII стагоддзі загінула ад гэтай хваробы ў Нямеччыне 30 мільёнаў галоў жывёлы. У час трыццацігадовай вайны гэтая хвароба так бушавала, што ў некаторых краінах Сярэдняй Еўропы ўжо дарослыя сялянскія дзеці не ведалі, як выглядае карова.

Прычынай хваробы з'яўляюцца асаблівыя бацылы. Бацылы хваробы выходзяць з хворай жывёлы слінаю, праз нос, з калам, бываюць у крыві, мясе, скуры і жоўці. З кароў хвароба можа перанесціся на авечак і коз; чалавек на гэту хваробу не захворвае.

Прыкметы хваробы: гарачка, кашаль, цяжкае дыханне, карова не дае малака і не хоча есці, з апухлых вейкаў і з носа выцякае гной. Жывёла мае запор, які праз нейкі час змяняецца крывавым панюсам, і скаціна праз 4—7 дзён гіне.

Вучонаму Коху першаму ўдалося абмежаваць гэту хваробу тым, што ён залечваў яе жоўцю здохлай ад паморы жывёлы.

ЧЫРВОНКА — гэта страшная хвароба. Дзе яна з'явіцца, косіць свіней як касою. Назва выбрана не зусім правільна, бо скура пры ёй часамі не чырванее, а чырвоныя плямы на скуры бываюць і пры іншых хваробах. Пры хваробе бывае запаленне сэрца, нырак і кішак.

Прыметы хваробы: свіння ходзіць сонная, мае вялікую смагу і малую ахвоту да яды, на вушах, навокал вачэй і пад жыватом з'яўляюцца чырвоныя, аж фіялетавыя плямы, моцны панос, а па 4-х днях наступае смерць. Прычынай хваробы з'яўляецца бактэрыя, падобная на тоненькія дубчыкі, жыве ў зямлі і ў печані здаровых свіней. Да чалавека гэтая хвароба не прыстае.

Хвароба гэта найбольш пашыраецца ў гарачыя летнія месяцы і нападае галоўным чынам на маладых свіней і асабліва далікатныя добрародныя пароды. Уколы супроць чырвонкі рабіў ужо ў 19 стагоддзі французскі вучоны Пастэр.

ПАМОРА НА СВІНЕЙ.

Прыметы хваробы: свіння перастае есці, мае вялікую смагу, ходзіць хістаючыся, амаль увесь час ляжыць; мае гарачку, на скуры з'яўляюцца чырванаватыя плямы, нават струпы.

Незагоеная рана

(Працяг са стар. 1)

Некалькі прадбачлівых мужчын, вартуючых ноччу, вышлі ў кусты і жыта. Пятро Гадзіна ў апошні момант кінуўся ўцякаць. Фашысты засыпалі яго агнём, аднак уцёк.

На ўзгорку, ля царквы, размясціўся гестапаўскі штаб. Тут фашысты ўстанавілі радыёстанцыю. Макголь даваў загады. Моцная група эсэсаўцаў з гестапаўцам Плаўманам на чале рушыла разам з солтысам ад хаты да хаты, правяраючы згодна са спісам прысутных. Усіх загналі на ўзгорак ля царквы. Да сагнанага натоўпу далучылі прывезенага з Бельска, скатаванага, ледзь жывога, закаванага ў кайданы Паўлючука.

Шэф беластоцкага гестапа ў прысутнасці іншых злачынцаў выступіў перад натоўпам.

—Солтыс, — гаркнуў ён, — давай комуністаў, хутчэй!!!

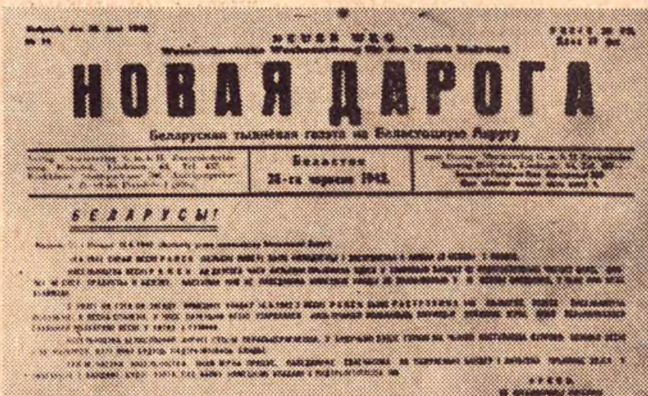
— У мяне няма комуністаў, — спакойна прамовіў Мамотка. — У вёсцы ўсе аднолькавыя.

Макголь стаў бязлітасна біць Мамотку па твары, Мамотка заліўся крывёю. У той-жа момант праз натоўп праціснуўся і стаў услужліва перад Макголем шпік Мікалаюк. Пауль Шведэ прашаптаў нешта ў вуха Макголю. Мікалаюк паказаў рукою на сабраны натоўп:

— Тут усе комуністы, — прашыпеў ён з нянавісцю.

Фашысты больш ні аб чым Мікалаюка не пыталі. Сказалі пасесці ўсім на зямлю, пасля таго сталі дзяліць людзей на групы. Больш падазроных адвялі крыху далей і сказалі ляжаць на траве тварам да зямлі. Кацярына Мамотка паднесла галаву, глянула на царкву і перахрысцілася. Эсэсавец з ўсёй моцы ўдарыў яе аўтаматам па галаве. У некалькіх хатах гестапаўцы распачалі інтэнсіўнае следства. Прывялі туды людзей, якіх найбольш падазравалі, і сталі праводзіць допыт. Пыталі, што ведаюць яны аб дзейнасці ў вёсцы комуністаў і партызанаў.

У чыстым блакіце неба круціўся над Райскам самалёт, які пастаянна падаваў у радыёстанцыю зводку аб тым, што робіцца ў аколіцы. У поўдзень прыехаў у Райск начальнік СС і паліцыі Вэрнэр Фром. Следства было закончана. Па загаду Фрома сабраўся ваенна - палявы суд. Вёў справу Макголь разам з засядацелямі — гестапаўцам Крыэбсам і Здшанкэ. Фром паўтарыў сваю размову з Кохам, які падтрымоўваў ўсё, што мелася быць зробленым у Райску ў імя нямецкіх законаў. Суд наспех пісаў прыгавор. На аснове прыгавору, 140 асоб мелася быць расстрэлянымі, моладзь ва ўзросце да 14 гадоў вывезена ў Германію, жанчыны і дзеці выгнанымі з вёскі, а вёска спаленай. Прыгавор быў падпісаны злачынцамі і зацверджаны Фромам.

НОВАЯ ДАРОГА
Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу
Беласток
БЕЛАРУСЫ!

Адозва, якая з'явілася на Беласточчыне пасля знішчэння вёскі Райск, змешчана ў нямецкай газеце на беларускай мове.

Непадалёку вёскі, за стадоламі, быў узгорак, дзе людзі штогод капалі ямы на бульбу. Ля гэтага ўзгорка затрымалася машына з украінскімі паліцыянтамі — пачалі капаць новую вялізную яму. Макголь з падпісаным прыгаворам вышаў перад ляжачымі на зямлі людзьмі і коратка прачытаў прыгавор. Па натоўпе пакаціўся помрук. Гестапаўцы адлічылі першую 30-асабовую групу, адлучылі ад рэшты і шчыльна абстаўленую пагналі на ўзгорак, дзе была ўжо выкапана магіла.

Што думалі людзі, ідучыя на смерць?..

Неўзабаве людзі, ляжачыя каля царквы, пачулі кулямётныя чэргі. Немцы адводзілі групу за групай і расстрэльвалі.

Некаторыя мужчыны спрабавалі ўцякаць каля самай магілы, аднак цяжкія аўтаматныя стрэлы скасілі іх жыццё.

Прыгавор быў выкананы поўнасцю. Украінцы засыпалі магілу. Зямля варушылася ад здрыгаючых цел трупаў.

У гэтую магілу было пахавана 140 жыхароў Райска. Сярод іх знайшліся нават цэлыя сем'і і маладыя хлопцы, як Вася Балдак, якому было ўсяго 14 гадоў.

Да жанчын і дзяцей, якія засталіся не растралянымі падыйшлі гестапаўцы. Выбралі дзяцей ва ўзросце ад 10—14 гадоў, пагрузілі іх на аўтамабіль і адвезлі на вакзал. Апошнім жывым немцы загадалі вярнуцца дамоў, забіраць хто што хоча і ад'язджаць ў напрамку вёскі Гацькі. Людзі, як адурманеныя пад пільным вокам жандармаў і украінскай паліцыі вязалі клункі, запрагалі каней, выганялі быдла і ўцякалі. Плач і лямант чутны быў на ўсю аколіцу. Немцы рабавалі рэшту маёмасці і пагружалі на свае машыны.

Награбіўшы, падпалілі ўсе будынкі. Райск гарэў. Выгнаны з вёскі натоўп жанчын, дзяцей і старэчын рушыў у бок вёскі Гацькі. Каля кожнай фурманкі ішоў жандарм. На ўзгорку людзям сказалі затрымацца. Адзін з немцаў паказаў рукою на вёску, якая ўся стаяла ў агні.

Людзі з глухім болем у грудзях глядзелі на шалёнае пекла агню і дыму.

Садысцкая помста была выканана.

На мейсцы вёскі не засталося нічога, ані царквы, ані дзвюх невялічкіх каплічак на могільніку. Немцы знішчылі платы, калодзежы, скляпы, нават дрэвы. Яны пастанавілі пакінуць тут белую пляму.

У тую-ж самую ноч на магілу забітых ахвяр ўкрадкам прыйшло некалькі асоб, якія уцёкшы ад фашыстаў засталіся жывымі. З жахам гледзячы на месца смерці, пакуты і мукі, бралі яны на ўспамін прасякнутыя крывёю грудкі зямлі.

Тэкст і фота

— АЛЯКСАНДР АМІЛЬЯНОВІЧ

Каб кожная грамадская рада
прадукавала ўласныя будаўнічыя матэрыялы

Нашы дамы і будынкі пераважна будаваны з дрэва.

Сяляне даўно ўжо марылі аб тым, каб распачаць будаваць з цэглы. І так у мінулым годзе ў Беластоцкім павеце паўстала 21 прыватных цагельняў, якія выпрадукавалі 1,5 мільёна штук цэглы. Але гэта далёка не дастатковая колькасць у параўнанні да патрэб насельніцтва.

Прэзідыум ПРН у Беластоку прыняў каштоўную ініцыятыву: дзе толькі існуюць адпаведныя ўмовы, там сяляне самі сабе выробляюць будаўнічыя матэрыялы. Была паклікана спецыяльная камісія для арганізавання працы і дапамогі.

Пасля ўстанаўлення колькасці і якасці гліны ў аколіцах, пасля дабору спецыялістаў, дапаможных указанняў, на Беласточчыне рушыла праца. Сёння адзін за другім арганізуюцца калектывы, гаспадарчыя суполкі і паасобныя гаспадары, якія займаюцца вырабам цэглы для патрэб насельніцтва.

Пагарэлкі, Храбалы, Тыкацін, Свіслачаны, Грыбаўцы, Залукі, Казімірава к/Міхалова — вось вёскі, дзе ўжо ад вясны сяляне самі вырабляюць цэглу.

Плануецца, што ў 1958 г. у Беластоцкім павеце будзе выпрадукавана 7 мільёнаў штук цэглы (на адзін дом патрэбна 25 тыс. шт.). Дазволіла-б гэта пабудаваць каля 300 новых будынкаў.

Вытворцам цэглы дзяржава гарантуе фаховую дапамогу, забеспячэнне адпаведнымі абсталяваннямі, апалам і г. д. Вытворцы цэглы на свае патрэбы будуць звольнены ад падаткаў.

Справа ў тым, каб там, дзе ёсць гліна ўсюды паўсталі палявыя цагельні і выраблялася патрэбная колькасць будаўнічых матэрыялаў.

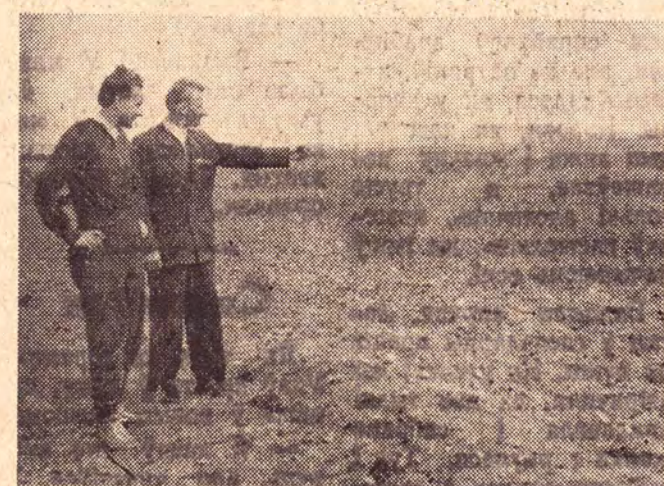
Ініцыятыву Прэзідыума ПРН варта пахваліць і павінна яна знайсці шырокую падтрымку з боку насельніцтва.

(А. А.)

За такую ненасытнасць
трэба належна пакараць

Арганізацыя Л(ь)ЗС у Дубічах Асочных, Гайнаўскі павет, налічвае 30 членаў і даволі актыўна працуе. Ёсць тут некалькі добрых спартсменаў. Арганізацыя працавала ў вельмі прымітыўных умовах, не было нават адпаведнай спартыўнай пляцоўкі.

У час памеру зямлі хлопцы, асабліва кіраўнік арганізацыі Янюк, звярнуліся да Павятовага праўлення па справах сельскай гаспадаркі ў Гайнаўцы, каб адмерылі ім кавалак плошчы на спортпляцоўку. Справа была ўладжана. Восенню 1957 года у часе памераў, мярнічы адмерыў на спортпляцоўку 1,20 гектара плошчы зямлі.

— *Тут была-б наша спортпляцоўка, — гавораць спартсмены з Дубіч Асочных, але забраў гэтую зямлю ненасытны Дэнісюк.*

Вясною спартсмены хацелі сарганізаваць тут футбол, бегавую дарожку, трамплін, але планы рынулі.

Вось Грам. Пятро Дэнісюк, які мае 6 гектараў уласнай зямлі, заараў спортпляцоўку і засеяў аўсом.

Янюк паехаў у Павятовае праўленне па справах сельгаспадаркі ў Гайнаўку, прадставіў справу нейкаму грам. Леўчуку, але той сказаў: — «Пасеяў Дэнісюк авёс, ды і збярэ! Спортпляцоўка зусім не патрэбная».

Цяпер хлопцы гуляюць у мяч на вясковай дарозе. Некаторыя гавораць, што справу спортпляцоўкі Дэнісюк недзе «падмазаў» і таму такі ўпэўнены.

На заканчэнне хачу спытаць грам. Леўчука, як дзяржаўнага працаўніка: ці ведае ён, што гэта Л(ь)ЗС на вёсцы? А справай Дэнісюка здаецца павінна заняцца прысудная калегія.

Тэкст і фота — А. А.

Паведамленне

30 чэрвеня г. г. у памяшканні ТПП-Р у Беластоку у 18 гадзін адбудзецца сход Беластоцкага гуртка БГ-КТ.

Прысутнасць абавязковая.

З маладзёжнага фестывалю,
які адбыўся 15 чэрвеня г. г. у Белавежы з выпадку 13 гадавіны ВОЛ

Акардэон у руках прыстойнага салдата — гэта ўжо дастаткова...

фото — Ю В.

Каб лепш маглі парадзіць

Ад 16 да 21 чэрвеня ў мясцовасці Румейкі пад Беластокам адбываўся тыднёвы курс для інструктараў павятовых праўленняў сельскагаспадарчых гурткоў і арганізацый. На выкладах удзельнічала 20 асоб.

Курс быў сарганізаваны з мэтай павышэння кваліфікацый сельскагаспадарчых інструктараў.

(ся)

Гал. рэдактар
Г. ВАЛКАВЫЦКІ

„NIWA"
Organ Białoruskiego Tow. Społ.-Kult.
Adres redakcji Białystok ul. Wesołowskiego nr 1 tel 25-89
Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW «Prasa»
Redaguje Kolegium.
Warunki prenumeraty:
Miesiecznie — 2 40 zł
Kwartalnie — 7 20 zł
Półrocznie — 14 40 zł
Rocznie — 28 80 zł
Wpłaty kierować na PKO 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch"
Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma
Prenumerate na „Niwe" przyjmują również wszystkie urzedy pocztowe i listonosze w całym kraju
Cena prenumeraty zagranicą: kwartalnie 10 15 zł, półrocznie 20.30 zł i rocznie 40.60 zł.
Należność na prenumerate za granica wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa
BZG Nakł 5.500 E-1

на рынку ў Беластоку
на дзень 19.VI.

жыта 100 кг	— 280 зл.
пшаніца 100 кг	— 400 зл.
авёс 100 кг.	— 320 зл.
ячмень 100 кг	— 350 зл.
бульба 100 кг	— 130 зл.
фасоля 1 кг	— 9 зл.
яйкі 1 пара	— 3 зл.
масла 1 кг	— 48 зл.
смятана 1 л	— 18 зл.
малако 1 л	— 2.50 зл
курка 1,5 да 2 кг.	— 50 зл.
гуска ад 3 да 4 кг.	— 70 зл.
свініна 1 кг	— 28 зл.
цяляціна 1 кг	— 26 зл.
галаніна 1 кг.	— 27 зл.

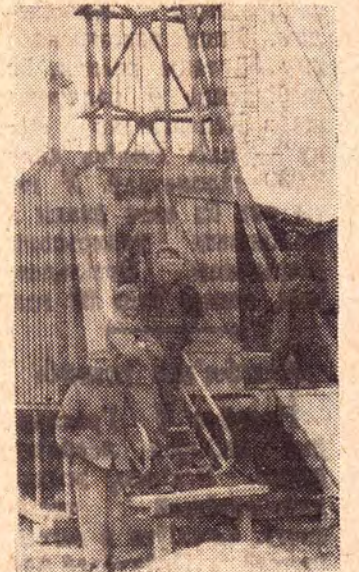
Пошукі скарбаў

Непадалёку вёскі Гарчакі, у Сакольскім павеце, стаіць высокая буравая вежа. Тут працуе варшаўская геалагічная экспедыцыя, якая вядзе доследы ў пошуках жалезнай руды. Група вопытных бурыльшчыкаў пад кіраўніцтвам маладога інжынера Тадэуша Ажога прыехала аж з Рэшаўскай зямлі. Бураванні павінны высвятліць, як глыбока знаходзіцца руда, якая глеба ляжыць над ёю, якіх размераў гэтыя паклады і г. д.

Праца ідзе дзень і ноч. Працуюць тут спецыяльныя маторы, пры дапамозе якіх паварочваюцца свідры, якія ўваходзяць у глыб зямлі. Выбураваны ўзор выдабываецца на паверхню, такім чынам можна сцвярдзіць, праз якія слоі зямлі праходзіць бураванне. Да восені будзе асягнута планаваная глыбіна 1.000 метраў.

Калі залежы руды акажуцца даволі значнымі, прыгоднымі на эксплуатацыю, то ў будучыні на Беласточчыне паўстане не адна шахта.

Падобныя пошукі праводзяцца і ў другіх мясцовасцях Беласточчыны.

«Шукальнікі скарбаў» прыехалі з далёкай Рэшаўскай зямлі.

Толькі для закаханых

Сардэчныя тайны

Ніна з Бельскага павета піша: *«Дарагое Сэрцайка! Доўга думала я, пакуль адважылася напісаць табе ліст. Мне 16 год. У нашай вёсцы ёсць прыгожы хлопец Сярожа. Сярожы 26 год. Ён прыгожа спявае і танцуе. Ужо больш чым год ён да мяне ходзіць і я ў яго закахалася. Сярожа мне прыходзіцца дваюрадным братам. Мы спатыкаемся вечарамі патаемна, таму што людзі з нас смяюцца. Дарагое Сэрцайка, парадзь, што мне зрабіць, ці можна выйсці за яго замуж.*

Дарагая Ніначка!

Ліст Твой вельмі зацікавіў мяне, спачуваю Табе. Ведаю, як цяжка перажыць тое, што мусіш таіць перад людзьмі свае пачуцці да Сярожы.

Ніначка! Ты яшчэ вельмі маладая і мусіць не ўяўляеш сабе, што законы не дазваляюць жаніцца людзям, якія з'яўляюцца блізкімі сваякамі. Сярожа павінен гэта сам зразумець. Пішаш, што людзі вясковыя смяюцца з Вас. Гэта зусім зразумела. Абавязкова пакінь сустракацца са сваім братам і парві любоўныя адносіны (ведаю, што гэта лёгка не прыйдзецца табе). Маеш 16 год, жыццё перад табою, станеш хадзіць на забавы і пазнаёмішся з іншым хлопцам, пакахаеш яго і будзеш напэўна шчаслівай.

Добра было-б, каб адно з вас паехала куды - небудзь, тады лягчэй будзе вам забыць пра сябе. Паразмаўляй Ніначка абавязкова з Сярожай, няхай разважліва сцьперамажа пачуцці, напэўна не пашкадуеш гэтага ў будучыні.

СЭРЦАЙКА.

Наш юрыст раіць

Адказ на пытанні чытачоў

Грам. І. М. пав. Бельск - Падляскі піша, што яго сусед яшчэ ў часе вайны знішчыў гранічныя знакі і ўараўся ў палетак. І. М. пытае, што ў тым выпадку рабіць, каб вярнуць няпраўна адабраную ад яго зямлю.

Паколькі спорным з'яўляецца, дзе праходзіла мяжа, трэба правесці размежаванне зямель. З гэтай мэтай трэба звярнуцца да Прэзідыума ПРН — «Павятовы Зажонд Рольніцтва» у Бельску. Калі Прэзідыум разглядзіўшы справу на месцы, не зможа устанавіць граніцы на аснове добраахвотнага паразумлення зацікаўленых асоб, перакажа справу ў суд.

Перад судом стораны могуць даказваць, дзе прабягала мяжа ўсякімі доказамі: планамі, дакументамі і паказаннямі сведкаў.

Грам. П. О. піша, што мае дом у Аўгустове, які складаецца з трох пакояў. Ад 1947 года дом займае на аснове пастановы кватэрнай улады, кватэранаймальнік. Дом патрэбны самому гаспадару, аднак кватэрант — супольнік не згаджаецца добравольна выйсці з дому. Грам. П. О пытаецца, ці паводле закону, які зносіць публічную гаспадарку кватэрамі адносна малых дамоў, можна патрабаваць высялення кватэранаймальніка з дому.

У мінулым годзе быў зацверджаны Сеймам указ з 28 мая 1957 года, які выключае малыя, прызначаныя для адной сям'і дамы з-пад дзеяння закону аб публічнай гаспадарцы кватэрамі. Гэты ўказ не прадбачыць магчымасці высялення праз суд кватэранаймальніка з той прычыны, што сам гаспадар патрабуе памяшкання. Кватэранаймальнік застаецца ў памяшканні на тых самых умовах, як і дагэтуль. Гаспадар можа звярнуцца да кватэрнай улады (Прэзідыум МРН у Аўгустове — выдзял кватэрунковы) з просьбай аб перасяленні кватэранаймальніка ў іншае памяшканне. Суд можа вырашыць гэтую справу толькі адмоўна.

Усякая ўсячына

«Сталёвы дзед»

«Сталёвым дзедам» Даніі называюць Карла Андэрсэна з Капенгагена, які вядомы ў Скандынаўскіх краінах і ў Нямеччыне з сваіх падарожжаў веласіпедам. Хаця закончылася яму 83 гады жыцця, ён выбіраецца ў падарожжа з Капенгагена ў Вену — якіх дзеліць каля 2.000 кіламетраў. У гэты раз ён едзе разам з маладшым таварышам Марыюсам Эскільдсэнам, якому ўжо 66 год.

Асаблівы шлюб

Нядаўна ў Грэнландыі адбыўся асаблівы шлюб. Эскімос, жыхар найзімнейшай часткі свету, ажаніўся з негрыцянкай з Поўднёвай Афрыкі, якая прыехала там на караблі ў якасці кухаркі. Сужэнцы застанаўляюцца, дзе выбраць сабе «нейтральнае» месца пражывання, каб было мужу не загорача, а жонцы не захаладна.

Пажарная каманда супроць пчол

У Палермо, да памяшкання адной жанчыны, праз адчыненае акно ўляцеў рой пчол. Толькі пасля двух гадзін працы пажарнай каманды, удалося выгнаць пчол. «Я ўжо ніколі не адчыню акна», — сказала жанчына, калі яе, пакусаную пчоламі, вязлі ў шпіталь.

Ліса падстрэліла паляўнічага

Гэта было не ў казцы, а ў сапраўднасці. Здарэнне адбылося ў Аўстрыі. Паляўнічы Мішэль Сара падстрэліў лісу. Раптам ліса схавалася ў яму. Каб дастаць яе адтуль, паляўнічы ўсунуў сваю стрэльбу прыкладам уніз. Адзін ствол стрэльбы двухстволкі быў зараджаны. Пачуўся стрэл і цяжка паранены паляўнічы ледзь дайшоў да працуючага непадалёку селяніна і ўпаў непрытомны. Селянін па слядах яго крыві пайшоў да ямы, у якой знайшоў нежывую ўжо лісу з лапай на цынглі стрэльбы.

Блізняты з розных гадоў

У горадзе Рушвіль у амерыканскім стане Індыяна ў ночы з 31 снежня 1957 года на 1 студзеня 1958 года нарадзіліся блізняты. Дзяўчынка нарадзілася дванаццаць мінут перад гадзінай дванаццатай, а пятнаццаць мінут пазней нарадзіўся яе брат. Гэта было ўжо 1 студзеня 1958 г. у 0 гадзін і тры мінуты. Блізняты запісаны, як народжаны ў розныя гады.

Гумар сатыра

ТРУСІКІ

У гэтай гісторыі вінавата толькі жонка майго сябра. І мы не здзіўляемся, нам мужчынам вядома, што няшчасці, у большасці, звальваюцца на нас праз жанчын. Таму многія мужчыны з халоднай крывёю адносяцца да дзейнасці гурткоў вясковых гаспадынь.

Усё пачалося ад лекцыі, арганізаванай вясковымі актывісткамі. Жонка сябра вярнулася з лекцыі і як пачала гаварыць, як пачала... Словы сыпала, як сухі гарох, і ўсё аб трусіках. Мусіць лектар з павета наагітаваў жанчын, каб арганізавалі гадоўлю трусікаў. Жонка сябра давай даказваць, што мяса труса далікатнае, белае і па смаку курынаму не ўступае. Са скурак трусікаў можна рабіць футровыя шапкі, каўнеры і падкладкі. З валасоў трусіка робіцца лямец. Такім чынам, выходзіць, што ад трусікаў больш карысці, чым ад кароў, хоць малака з іх н надоіш.

Каню трэба авёс сеяць, карове — кармавыя буракі, а трусам дастатк ова бур'яну нарваць, або некалькі лістоў з капусты кінуць.

Пакуль жонка сябра гаварыла аб трусіках, каровы, козы і свінні ў нашых вачах станавіліся маленькімі, а трусікі раслі і станавіліся, як сабачая будка, потым як хата, як гара...

Пасля гэтых слоў жонка сябра перайшла да справы. У той-жа дзень кудысьці паехала і расовых трусоў прывезла: ангорскіх, шэншэляў і яшчэ нейкіх з чырвонымі вачыма — відаць рэвалюцыйнай пароды.

— Глядзі, — сказала жонка, паказваючы сябру трусікаў, — карова дае ў год адно цяля, а трусіха трыццаць, а то і больш трусянят. На другі дзень жонку сябра паслалі ў дом адпачынку, як вясковую актывістку, а трусікі засталіся пад апекай сябра. Нарваў ён бур'яну, зачыніў трусікаў у хляве, а мы праз дзірку ад сучка заглядаем — цікава як трусікі есці будуць.

Дарагія чытачы, няхай карова з рагамі схаваецца перад трусікамі. Карова жуе памалу, лянівa, а трусік працуе сківіцамі, як аўтамат. Я сам спрабаваў зрабіць так, але не патрапіў, атрымоўвалася, як у каровы. Карова, як наесцца, дык ляжа і жвачку пережоўвае, а трусы толькі адскочаць, арэшкаў насыплюць, ды ізноў пачынаюць есці.

Вядомая справа, летам у гаспадарцы працы па вушы. Не паспелі мы азірнуцца, як два тыдні праляцела і сябрава жонка вярнулася. Тут і выйшла садома з мукамі егіпецкімі. Аказваецца, трусікі ў хляве норкі пакапалі і на гарод вылазілі — усё пааб'ядалі грызуны, толькі цыбуля засталася, відаць вітамін «Ц» ім непатрэбны. Цяпер сябра сядзіць ціха, як-бы ён сам гэтыя норкі павырываў.

А па-мойму, вялікая несправядлівасць існуе на свеце. Калі лектар бітыя дзве гадзіны гаварыў аб трусіках, дык чаму, трасца на яго, не сказаў аб тым, што яны норкі падкопваюць і на гарод вылазяць?

Як сабе хочаце, але карова лепш труса. Нары не выкапае і дзіркай не пралезе... а да таго, карову лягчэй злавіць, чым труса — хвост у яе даўжэйшы.

Дзядзька Лявон.

Філасофская крама „Мудрачарпаліца"

(Купляем і прадаем бясплатна)

Аднойчы а поўначы перад хатай мудраца падняўся шум. Мудрацу захацелася даведацца аб прычыне сваркі. А жонка і кажа яму: «Гаспадарыку, ну што табе за справа? Ляжы сабе ды палежвай і не путайся ў начную бойку».

Аднак мудрэц не паслухаўся і, закутаўшыся ў коўдру, вышаў з хаты. Пакуль ён высвятляў прычыну сваркі, падыйшоў нейкі чалавек, сцягнуў з мудраца коўдру — і толькі яго бачылі.

Мудрэц, разгубіўшыся, прастаяў дурнем, пакуль усе не разыйшліся, і, паляскваючы ад холаду зубамі вярнуўся дамоў.

— «Ну, у чым справа?» — спытала жонка.

— «Дык гэта, аказваецца, сварыліся з-за нашай коўдры; як толькі знікла коўдра, закончылася і сварка». — адказаў мудрэц.

Бясплатнае святло

— Скажыце, ці гэтая вёска асвятляецца электрычнасцю?

— Але.

— Чаму тады няма тут электрычных правадоў?

— Бо яна асвятляецца толькі ў часе маланкі.

У доктара

— Ты быў у доктара?

— Быў!

— Вызначыў ён у цябе хваробу?

— Вызначыў! У мяне было сто злотых, ён узяў дзевяноста. У мяне засталося дзесяць злотых. Тады і хвароба прапала.

Спазніўся

Як табе не сорамна! Упаў проста ў лужу, ды яшчэ ў новым касцюме.

— Я хацеў яго скінуць, але спазніўся. У другі раз скіну.

Цыруе шкарпэткі...

...праходзячым вуліцай жанчынам сабака Змітра Руты ў вёсцы Грабавец, Гайнаўскага павета. А Рута вельмі задаволены, што яго сабака такі злы.

— Шкада, кажа ён, такога сабачку ланцугам прывязваць. Кабеты няхай не ходзяць каля мае хаты, дык і не пакусае.

А мо' у прысуднай калегіі знойдзецца адпаведны сродак на супакоенне Рутавага сабачкі?

Жыхары Грабаўца будуць за гэта вельмі ўдзячны.

Беспрацоўны

Я амаль восем месяцаў у год хаджу без работы.

— Чаму?

— Таму, што мая спецыяльнасць — разгортваць снег.

У судзе

— Ты, Пеця, першы раз папаў?

— Але.

— Ну, і як-жа на цябе дзівіліся ў судзе?

— Вельмі прыемна... Нават не ведалі, дзе пасадзіць...

У САДОЧКУ, У ЛЯСОЧКУ

У садочку, у лясочку,
З прыгожае хаты,
Добра жыць сыночку,
Як бацька багаты.
Мае ён што есці,
Мае ён што піці,
І знае, як сесці,
Як нагой ступіці.
Дзяўчат не кахае,
З іх толькі смяецца,
Ён роўні не мае, —
Яму так здаецца.
— Куды пайсці ў сваты,
Каго пакахаці,
Каб цесць быў багаты,
Пасаг добры ўзяці?
Пасаг добры ўзяці —
То прыбыль у хаце,
І бацька пахваліць,
Усміхнецца маці.
Сабраліся госці
У Сцяпанка ў хаце,
Давай для Сцяпанка
Дзяўчыну шукаці.
— Дзяўчына Маруся —
Урода прыгожа,
А бацька кароўку
Й кабылку даць можа.
— Як браць за Марусяй
Кабылку й кароўку,
Я лепш пачаплюся,
Узяўшы вяроўку.
— У дзядзькі Гаўрыла
Дзяўчына Настася
Табе была-б міла,
Табе прыдалася-б.
— Настася Міколу
Даўно ўжо кахае,
Яна на Сцяпанка
Ахвоты не мае.
І так для Сцяпанка
Дзяўчыну шукалі,
Што дзеўкі Сцяпана
Не любяць, не зналі.
Прыдзецца Сцяпанку
Самому хадзіці,
Да змроку ад ранку
У багацці рабіці.

ВАЛЯ ГРЫГАРУК
Кленікі

Апендзі і джыгіты

(Кіргізская казка)

Меў Апендзі тлустую авечку. Аднойчы прышло да яго некалькі джыгітаў, яны захацелі пасмяяцца з яго, і сказалі:

— О, Апендзі, ці ведаеш ты, што заўтра настане канец свету? Прападзе твая авечка. А каб не прапала, давай яе зарэжам.

Згадзіўся Апендзі зарэзаць авечку.

Чакаючы, пакуль зварыцца смачная ежа, джыгіты пайшлі на рэчку пакупацца. Калі яны адыйшлі, Апендзі ўбачыў, што ў яго няма дроў. Тады ён узяў і спаліў адзежу джыгітаў. Неўзабаве джыгіты вярнуліся.

— Эй, Апендзі, дзе наша адзежа? — спыталі яны.

— А я на ёй зварыў мяса, — адказаў Апендзі.

—Як ты мог гэта зрабіць? — накінуліся на яго джыгіты.

— Ці-ж варта нервавацца з-за адзежы, калі заўтра настане канец свету? — сказаў Апендзі, усміхаючыся.

Развязка адгаданкі

з 17 нумара «Нівы»: „Уладзімір Ленін"

Кніжныя ўзнагароды вылясавалі: Гвідон Багдановіч — Коласаў, Сцяпан Грыгарук — Галады, Уладзімір Дарашкевіч — Беласток, Пятро Кобус — Семятычы, Аня Кучынская — Ганчары (БССР), Валя Лаўрашук — Такароўшчына, Оля Максімюк — Сапава, Жэня Мартыновіч — Орля, Я. Н. Рапановіч — Слабада (БССР), Яўген Тэрэбун — Стаўбцы.

Узнагароды высылаем поштай.